

Niels Nyegaard

Ud over videnskabens grænser

OM DE KØBENHAVNSKE DAGBLADES FREMSTILLINGER AF DEN HOMOSEKSUELLE MAND
OMKRING ÅR 1900

INDLEDNING

Omkring år 1900 kom en ny social figur til syne i det danske samfund: den homoseksuelle mand.¹ Denne blev først og fremmest forstået som et seksuelt patologisk individ, indehaveren af en abnorm kønsdrift rettet mod personer af samme køn. Særligt lægevidenskaben spillede en central rolle i fastlæggelsen af denne definition. Som datidens ubestridte eksperter på seksualitetens område besad lægerne autoriteten til at bestemme, hvordan resten af samfundet skulle forstå de homoseksuelle. Lægevidenskabens fremstillinger af den homoseksuelle mand har da også været et centralt tema i flere faghistoriske undersøgelser af periodens syn på sex og erotik mellem mænd (fx Rosen 1993; Rosen 2007). I forlængelse heraf har forskningen på et mere generelt niveau fremhævet, hvordan den homoseksuelle mand på dette tidspunkt blev opfattet som et ikke-levedygtigt individ mærket af sygdom, degeneration og død (Rosen 1993; Heede 2003; Petersen 2012). Lægerne var dog ikke den eneste samfundsgruppe, der omkring århundredskiftet forsøgte at definere, hvem og hvad den homoseksuelle mand var. Også retsvæsnen, de homoseksuelle selv og dagbladene udtalte sig om den sag (Bech & Lützen 1986:46). Blandt sidstnævnte grupper har særligt dagbladenes forståelse af den mandlige homoseksualitet endnu ikke været genstand for nærmere undersøgelse. I denne artikel vil jeg derfor se nærmere på deres fremstillinger af den homoseksuelle mand.

I artiklen vil jeg først give en kort skitsering af lovgivningens og lægevidenskabens syn på sex og erotik mellem mænd omkring år 1900. På den baggrund vender jeg derefter min opmærksomhed mod de københavnske dagblade og deres dækning af Den store

Sædelighedssag. Denne var en homoseksuel skandaleretssag, som rystede København i årene 1906-07. Gennem forskellige eksempler påpeger jeg her, hvordan dagbladene fremstillinger af den homoseksuelle mand gik langt ud over lægevidenskabens idé om denne som et seksuelt patologisk individ. Eksempelvis knyttede de den homoseksuelle mand til en række specifikke samfundsklasser, til det dekadente og kvindagtige, samt til Orienten. Yderligere påpeger jeg, hvordan enkelte homoseksuelle mænd også kom til orde i dagbladene og over for disse forestillinger fremstillede sig selv som respektable medborgere.

STRAFFELOVEN, LÆGEVIDENSKABEN OG DEN HOMOSEKSUELLE MAND

Omkring år 1900 var sex mellem mænd en kriminel handling i Danmark. Ifølge § 177 i *Almindelig borgerlig Straffelov af 1866* skulle: "Omgængelse mod Naturen straffes med Forbedringshusarbejde". Begrebet 'omgængelse mod naturen' stammede oprindeligt fra *Christian V's Danske Lov af 1683*. Det dækkede over en række kriminelle seksuelle handlinger, primært analsex mellem mænd, også kaldet pæderasti, og sex med dyr, såkaldt bestialitet. Fælles for disse handlinger var deres karakter af usædelighed og amoral. De var at forstå som nærmest bibelske forsyndelser mod samfundets centrale støttestøttepille, det gudgivne og forplantningsdygtige ægteskab. Således antog straffeloven det som sit udgangspunkt, at ægteskabet var det eneste sted, hvor menneskets seksualitet burde komme til udtryk (Pedersen 2002:120; Rosen 2007 61-62).

I 1890'erne blev straffelovens kriminalisering af sex mellem mænd imidlertid kritiseret af en række læger. Stærkt influeret af forskellige tyske retsmedicinere og psykiatere argumenterede de for, at sex mellem mænd ikke var en amoralsk synd, men et symptom på en patologisk konstitution hos den enkelte. Ifølge lægerne var kønsdriftens rettelse mod personer af samme køn det ydre tegn på et, i reglen, medfødt degenerativt nervesystem. Den var desuden ofte ledsaget af individets antagelse af det modsatte køns karaktertræk (Geil 1893:455ff; Pontoppidan 1893:84-85). Omkring år 1900 blev begrebet 'homoseksualitet' lægernes almene fagudtryk for denne patologiske tilstand (Rosen 1993:484). Blandt homoseksualitetens primære årsager talte lægerne de forudgående slægtleds nedarvede degeneration. Eksempelvis kunne individets homoseksuelle kønsdrift være forårsaget af en mosters nervøse lidelser eller bedstefaderens sindssyge. I kraft af sin manglende forplantningsdygtighed var den i det tilfælde det sidste stadium før slægtens endelige uddøen (Geil 1893:455-458; Pontoppidan 1907:58).

På baggrund af denne forståelse argumenterede lægerne for, at sex mellem mænd burde afkriminaliseres. De mente ikke, at den homoseksuelle mand kunne drages til ansvar for konsekvenserne af en medfødt patologi, han selv var uden skyld i (Torp & Goll 1908:1ff). Det argument blev yderligere støttet af lægernes mandlige homoseksuelle patienter, der herved påtog sig stemplet som patologiske, ikke-levedygtige individer (Tandem 1892). I 1933 førte lægernes definition af den homoseksuelle kønsdrift og deres fortsatte argumentation for en straffelovsrevision til legaliseringen af sex mellem personer af samme køn i Danmark (Rosen 1993:656).

Det er på den baggrund klart, at lægevidenskaben spillede en central rolle i den ændring af synet på sex og erotik mellem mænd, som fandt sted omkring år 1900. Det var i denne proces, at den homoseksuelle mand kom til syne i det danske samfund som en ny, moderne social figur. Han var ikke længere en bibelsk synder, men et seksuelt patologisk individ. Lægevidenskaben var dog ikke ene om at beskæftige sig med homoseksualiteten og det homoseksuelle spørgsmål. Også de københavnske dagblade beskæftigede sig med disse emner, ikke mindst i forbindelse med Den store Sædelighedssag, 1906-07.

DEN STORE SÆDELIGHEDSSAG, 1906-07

Den store Sædelighedssag var en homoseksuel skandaleretssag, som rystede København i årene 1906-07. Sagen omhandlede hovedstadens mandlige homoseksuelle prostitution, der på det tidspunkt var en integreret del af byens fremvoksende homoseksuelle subkultur (Rosen 1993:756). I 1906 havde myndighederne allerede forsøgt at standse denne prostitution ved året før at udstede et forbud mod salg af seksuelle ydelser til personer af samme køn. Forbuddet ramte kun prostitutionsforholdets sælgende part. Køberne kunne derfor kun straffes efter de allerede eksisterende forbud imod sex mellem mænd, herunder straffelovens § 177 (*Midlertidig Lov om nogle Ændringer i Straffelovgivningen 1905*, § 4).

Den store Sædelighedssag begyndte i juli måned 1906, da Københavns politi anholdt en håndfuld unge mænd, som ernærede sig ved homoseksuel prostitution. De var alle mellem 17 og 23 år gamle og kom fra byens fattigste sociale lag. Sagen vakte dog først opstandelse i november måned, da en række prominente middelklassemænd blev anholdt og afsløret som de prostitueredes kunder. På det tidspunkt blev der rejst tiltale mod i alt otte middelklassemænd, heriblandt den 33-årige tandlæge, Emil Aae, der havde egen klinik på Strøget, og den 36-årige overbetjent, Carl Hansen. Som redaktør af bladet *Politivennen* var især sidstnævnte et velkendt navn i den københavnske offentlighed. De otte middelklassemænd blev alle tiltalt for at have overtrådt straffelovens § 177 med forskellige prostituerede mænd (Dalsgaard 1984:38-41; Rosen 1993:724-729). Mændenes sociale status, de opsigtsvækkende anholdelser ved højlys dag og det faktum, at homoseksualitet tilsyneladende var et udbredt hovedstadsfænomen, vakte enorm skandale. Anført af de skandalehungrende middagsblade dækkede hovedstadens aviser derfor retssagen massivt i november og december måned 1906. Den fik da navnet Den store Sædelighedssag. Helt frem til oktober måned 1907 vedblev dagbladene jævnligt at bringe artikler og notitser om sagen (Rosen 1993:720).

Ved domfældelsen den 1. oktober 1907 blev syv af de otte middelklassemænd dømt skyldige i at have begået omgængelse mod naturen. De blev idømt mellem otte måneders og to års forbedringshusarbejde. Den sidste, Carl Hansen, blev idømt 60 dages simpelt fængsel for den mindre grove forseelse, krænkelser af blufærdigheden. Ved samme lejlighed blev fem prostituerede mænd idømt 1-3 måneders tvangsarbejde for at have ernæret sig ved homoseksuel prostitution. En sjette blev idømt 8 måneders forbedringshusarbejde

for at have begået omgængelse mod naturen og have ernæret sig ved homoseksuel prostitution (Dalsgaard 1984:62-64; Rosen 1993:745).

Den store Sædelighedssag var på mange måder en unik retssag i 1900-tallets første årti. Ikke mindst udmærkede den sig ved for første gang i Danmarks historie at gøre bredere dele af samfundet bekendt med eksistensen af den homoseksuelle mand. Fra den ene dag til den anden begyndte Københavns indbyggere i efteråret 1906 at snakke åbent om det homoseksuelle spørgsmål. Det forhold skyldtes ikke mindst dagbladenes intensive dækning af retssagen (Rosen 1993:660). I deres artikler om Den store Sædelighedssag formidlede de blandt andet lægernes forståelse af de homoseksuelle til deres læsere (fx Aftenbladet 27.11.1906; Ekstrabladet 22.11.1906; Kristeligt Dagblad 17.12.1906; Middagsposten 31.12.1906; Politiken 23.11.1906). Dog bragte de også en række fremstillinger af de homoseksuelle mænd, som gik langt ud over lægernes kliniske forståelse af disse som seksuelt patologiske individer. Det er netop disse fremstillinger, jeg nu vil vende mig imod.

Aftenbladet 27.11.1906

DEN DEKADENTE HOMOSEKSUELLE MAND FRA SAMFUNDETS ØVERSTE KLASSER

I de københavnske dagblade blev den homoseksuelle mand i særlig grad knyttet til samfundets øverste klasser. Denne kobling kom eksempelvis til udtryk i dagbladet *Middagsposten*. Bladet tilhørte byens populistiske middagsblade, den såkaldte smudspressen. I modsætning til de partipolitiske dagblade stod *Middagsposten* derfor uden et fast politisk tilhørsforhold, om end det primært fandt sine læsere blandt byens arbejdere og tyende (Søllinge & Thomsen 1989:202-204). I november måned 1906 forsøgte bladets redaktør, Johannes Hansen, i en række ledere at forklare årsagerne til homoseksualitetens udbredelse i hovedstaden. Hansen placerede da ensidigt ansvaret hos det københavnske borgerskab og partiet Højre, borgerskabets og adelens repræsentant i Rigsdagen. Især vendte han sin opmærksomhed mod Studenterforeningen, Højres studenterforening i København.

Som Hansen påpegede, havde Studenterforeningen i 1880- og 1890'erne afholdt en række populære studenterkomedier, hvori foreningens mandlige studenter havde spillet de kvindelige hovedroller. Det havde de for så vidt været nødt til, eftersom Studenterforeningen på den tid ikke optog kvindelige medlemmer (Winther 1970:33-34). I sine ledere tog Johannes Hansen skarpt afstand fra disse komedier. Ifølge ham havde der stået: "en Duft af Fordærvelse, Raahed og kønslig Forvirring" fra studenternes optrædener (*Middagsposten* 17.11.1906). Yderligere påpegede han, hvordan der gik en direkte linje fra disse kønsforvirrede skuespil til Den store Sædelighedssag i 1906. Det var en: "Kendsgerning, at adskillige af de Proskriberedes Navne i den sidste Sædeligheds-skandale just er Navne, der fik deres Klang, efterhaanden ret omniøse Klang fra Livet dengang i akademiske "Højrekredse"" (ibid.). Herved slog Johannes Hansen fast, at det var partiet Højre, hovedstadens borgerskab, og især Studenterforeningen, som havde fostret homoseksualiteten i Danmark.

Homoseksualiteten var dog ikke kun blevet dyrket af Studenterforeningens komedier. Højres politiske fester, grundlovsfejring og markeder havde også været arnesteder for pervers seksualitet. Ikke mindst havde underholdningen ved disse arrangementer, den politiske varieté, været fordærvelig. Her havde unge mænd klædt sig ud som syngepiger fra byens værtshuse og fremført de: "sjofeste, i hvert fald tarveligste, Knejpesange" (*Middagsposten* 18.11.1906). Underholdningen var dog ikke stoppet ved de sjofle sange. Som Johannes Hansen bemærkede: "Det flød gennem disse Variétéer med raa Tilraab, og efterhaanden som "Pigerne" stænkede rigeligt i Aftenens Løb [...] blev Opløftningen rigeligere og morsomhederne grovere. Naar Variétéen lukkede, dansede disse udklædte Mandfolk med inde i Salen, og der var meget Grin, naar de hylede, mens robuste Mandfolk hændere havde noget at bestille" (ibid.). Således havde Højres politiske fester også været et sted, hvor homoseksualiteten havde vokset sig stærk i de forgange år.

Homoseksualitetens tilknytning til Højre og hovedstadens borgerskab skyldtes ifølge Johannes Hansen den uddannelse, som denne samfundsgruppes sønner gennemgik i sine unge år. Særligt fremhævede han latinskolen med dens læsning af antikkens forfattere.

I latinskolen havde borgerskabets sønner med: ”røde Kinder og skælvende Knæ” måttet oversætte og kommentere Horats lovprisning af de kønne drenge, sølvalderpoeternes erotiske småvers, samt Platons og Sokrates’ eksplicitte opfordring: ”til Utugt mellem Mænd” (*Middagsposten* 26.11.1906). Ifølge *Middagspostens* redaktør var denne læsning direkte skadelig for unge mennesker. Som han pointerede: ”Den usunde Læsning, som den klassiske Literatur er for de Unge [...], aabnede overordentlig tidlig disse Drenge Sjæle for alle Hemmeligheder” (ibid.). Borgerskabets homoseksualitet var herved at forstå som et direkte produkt af dens klassiske, akademiske uddannelse.

Ekstra Bladet 24.11.1906

At Johannes Hansen entydigt forbandt homoseksualiteten med det akademisk dannede borgerskab og partiet Højre, blev yderligere understreget gennem hans fremstilling af en række andre samfundsgupper som absolut rensede for enhver homoseksuel tilbøjelighed. Eksempelvis pointerede han, at Studentersamfundet, hovedstadens kulturradikale og politisk venstreorienterede studenterforening, aldrig havde dyrket de perverse studenterkomedier. Her havde man derimod været optaget af: ”andre og dybere Interesser” (*Middagsposten* 17.11.1906). Ligeledes fremhævede han, at arbejderklassens og håndværkernes sønner i kraft af deres praktiske uddannelser var gået fri for homoseksualitetens farer. Som Hansen formulerede det:

De unge Handels- og Kontorfolk, de unge Haandværkere, der kun fik forholdsvis faa og raa Skolekundskaber og ikke kom dybere ind i den klassiske Oldtids Raffinementer, ikke fik den Førstelære, der var nødvendig til selv at gaa videre i Antiquiteterne og Hemmelighederne – de slap ganske naturligt og hurtigt ud over Ungdommens Skærsild. (*Middagsposten* 26.11.1906)

Herved understregede *Middagspostens* redaktør, at homoseksualiteten var et fænomen, som udelukkende optrådte blandt Højres vælgere.

Johannes Hansens beskrivelse af homoseksualitetens tætte relation til borgerskabet og partiet Højre er interessant på flere måder. Først og fremmest indeholdt den en fremstilling af den homoseksuelle mand, som gik langt ud over lægernes definition af denne som et seksuelt patologisk individ. I Hansens ledere var den homoseksuelle mand ikke kun kendetegnet ved sin afvigende kønsdrift. Han var tillige en dekadent, ofte kvindagtig, overklassefigur. Han færdedes hjemmenvant i samfundets øverste klasser, der var hensunkne i en udtalt dekadence, et åndeligt og moralsk forfald. Inspireret af antikkens usunde litteratur slap den homoseksuelle mand her sin seksualitet løs og legede med samfundets ellers fastforankrede kønsroller. Ved festlige lejligheder klædte han sig ud som en kvinde og optrådte som sådan til sine ligesindede fællers udelte fornøjelse. Hele hans væsen var herved forment af overklassens nydelsessyge tilværelse. Gennem denne fremstilling lagde Hansen tilsyneladende også op til, at den homoseksuelle kønsdrift kunne være produktet af et særligt socialt miljø og en særlig opdragelse. I den henseende nedtonede han lægernes idé om homoseksualitetens typisk medfødte og uforskyldte karakter.

Hansens kobling af homoseksualiteten til samfunds øverste klasser er desuden interessant på grund af den politisering af hele Den store Sædelighedssag, som den potentielt indeholdt. I årtierne omkring århundredskiftet kæmpede landets bønder, arbejdere, borgerskab og adel en indædt klassekamp om retten til at regere landet. Kampen kom ikke mindst til udtryk i forbindelse med periodens store politiske stridigheder - forsvarssagen, forfatningskampen og valgretsspørgsmålet (Rerup 1989:145ff; Hvidt 1990:185ff). I Hansens fremhævelse af borgerskabets og partiet Højres centrale betydning for homoseksualitetens opståen i Danmark er det muligt at spore konturerne af netop denne klassekamp. I sine artikler knyttede han homoseksualiteten til de samfundsgupper, borgerskabet og Højre, som udgjorde de klare politiske modstandere for *Middagspostens* læsere, arbejderne og tyendet. Koblingen af homoseksualiteten til hovedstadens borgerskab og partiet Højre kan således læses som et forsøg på at tilsmudse arbejderne og tyendets politiske modstandere. Den store Sædelighedssag var i den henseende ikke blot et kuriøst indslag i dagbladenes nyhedsformidling, men indlejrede sig i periodens politiske magtkampe.

DEN HOMOSEKSUELLE MAND OG DEN FREMMEDE ORIENT

I dagbladene blev den homoseksuelle mand ikke kun fremstillet som værende en dekadent figur fra samfundets øverste klasser. I andre artikler blev han også knyttet til det udanske og fremmede, ikke mindst Orienten. Denne fremstilling optrådte eksempelvis i *Aftenbladet*, et andet af byens populistiske middagsblade (Søllinge & Thomsen 1989:180-183). I

Aftenbladet 29.11.1906

slutningen af november måned 1906 bragte *Aftenbladet* en længere artikel, hvori bladet beskrev en selskabsaften i en såkaldt mandeklub ved Nørrevold. Denne klub var efter sigende et mødested for flere af hovedstadens homoseksuelle mænd, heriblandt forskellige unge skuespillere, kommisser og kontorister. Ifølge *Aftenbladet* stammede beskrivelsen af mandeklubbens selskabsaften fra en af de faste stamgæster (*Aftenbladet* 28.11.1906).

I artiklen blev først lejligheden, som mandeklubbens aktiviteter udspillede sig i, beskrevet. Den bestod af tre værelser. Ifølge *Aftenbladet* var de alle: ”udstyrede med en østerlandsk, sanselig Pragt; bløde Tæpper, indbydende Divaner, matlysende, røde Ampler, og paa Væggene Billeder af Adam og Eva baade før og efter Syndefaldet” (ibid.). Herved blev mandeklubbens lokaler fremstillet som lignende en fremmed, orientalsk bolig. Denne fremmedhed blev yderligere understreget i *Aftenbladets* beskrivelse af, hvordan halvdelen af de fremmødte gæster inden aftenens påbegyndelse: ”klæder sig ud som Haremsdamer, medens Resten ifører sig tyrkiske Mandsklæder – med Krumsabel og hele Pibetøjet” (ibid.). Det var altså ikke kun lejlighedens interiør, som knyttede mandeklubben til Orienten. Gæsternes påklædning var også en imitation af denne fremmede kultur.

I *Aftenbladets* artikel prægede klubbens orientalske karakter ligeledes selve aftenmåltidet. Således blev maden efter sigende indtaget liggende og under indtagelse af hede vine. Som afslutning på måltidet røg selskabets gæster vandpibe eller ægte tyrkiske cigaretter. Herefter beskrev *Aftenbladets* artikel, hvordan klubbens medlemmer morede sig ved, at de

udklædte, og efterhånden ganske letpåkledte, ’haremsdamer’ dansede erotiske mavedanse. Som *Aftenbladet* dunkelt noterede, kulminerede aftenens selskabelighed derpå med en række: ”Udskejelser, som ikke kan beskrives i et Blad” (ibid.).

Således blev den homoseksuelle mand i *Aftenbladets* beskrivelse af mandeklubben tydeligt knyttet til Orienten, dens kultur og traditioner. På trods af gæsternes danske afstamning var de i kraft af deres omgivelser, påklædning og opførsel under klubbens sammenkomster nærmest at forstå som orientalske figurer. Interessant nok indeholdt denne fremstilling også en sammenknytning af den homoseksuelle mand med det dekadente og moralsk forfaldne. Ligesom i Johannes Hansens ledere fra *Middagsposten* blev den homoseksuelle mand i *Aftenbladets* artikel fremstillet som en person, der i ligesindede fællers selskab byttede rundt på kønsrollerne og slap sin perverse seksualitet løs. Blot blev denne dekadence i *Aftenbladets* artikel primært knyttet til Orienten.

Aftenbladets sammenkobling af den homoseksuelle mand med Orienten trak muligvis på en række allerede etablerede forestillinger i det danske samfund om denne regions moralske og sædelige tilbagestående. Således har en række forskere fremhævet, hvordan Orienten i flere af 1800-tallets europæiske rejsebeskrivelser, malerier og romaner blev beskrevet som civilisatorisk og raciale tilbagestående, et hjemsted for promiskuøs seksualitet og sædeligt forfald. Særligt forholdene i sultanens harem var et tilbagevendende tema i disse beskrivelser (Said 1976/1994:207-08; Andreassen & Henningsen 2011:160-165; Boone 2014:54ff). Det er muligt, at netop disse forestillinger om Orientens dekadente og promiskuøse karakter lå bag *Aftenbladets* sammenkobling af den homoseksuelle mand med orientalske traditioner og kultur.

I forlængelse heraf kan *Aftenbladets* artikel yderligere forstås som indeholdende en implicit fremstilling af det danske folk som en sund heteroseksuel nation. I sin beskrivelse af mandeklubben foretog *Aftenbladet* en symbolsk ekskludering af den homoseksuelle mand fra den danske nation ved at knytte ham til Orientens klædestil, spisevaner og løsslupne seksualitet. Herved blev han del af et kulturelt modbillede, som *Aftenbladets* læsere kunne identificere sig i modsætning til. Den homoseksuelle mands stigmatiserede position blev herved forstærket af hans sammenknytning til den fremmede, udanske Orient.

DEN HOMOSEKSUELLE MAND SOM EN DANNET OG RESPEKTABEL MEDBORGER

Interessant nok var det ikke kun det omgivende samfund, som forsøgte at beskrive den homoseksuelle mand i de københavnske dagblade. I enkelte tilfælde kom de homoseksuelle også selv til orde. Blandt disse var Carl Hansen, den 36-årige overbetjent, som under den Store Sædelighedssag var blevet anholdt og anklaget for at have overtrådt straffelovens § 177. I juni måned 1907 fik Carl Hansen trykt seks artikler i dagbladet *Aftenbladet*. Her beskrev han sine oplevelser fra den verserende retssag og forsøgte offentligt at bedyre sin uskyld i de rejste anklager. På det tidspunkt var der endnu ikke faldet dom i sagen (Rosen 1993:742-743).

POLITIKEN

Hvordan Tyskland og Frankrig i Ojeblikket staar til hinanden.

Kaiser Wilhelm og Clemenceau vælger et andet Øjeblik.

Den tyske Regering i Berlin kommer nu efter en lang fraværende Tid. Hvad dengang af dem mellem Tyskland og Frankrig under Marokko-Krisen, og dog ikke som det at sætte i Ojeblikke. Ganske vist har Clemenceau erklæret, at han vil gøre sit til, at de franske tyske Forhold kan sættes på et normaliserende Fod. Men Clemenceaus Ord af sig selv, naar han og Clemenceau er sammen. Under omstændigheder, som skulle være overnaturlige. Både Clemenceaus Situationer som en særlig særlig Maade. Kaiser Wilhelm og den franske Regering vælger et andet Øjeblik til hinanden. Det betyder et ganske andet Øjeblik, end det har for sig selv. For det betyder et ganske andet Øjeblik i Handling. Det betyder nemlig, at det mellem Tyskland og Frankrig er et ganske andet Øjeblik end det var. For det betyder et ganske andet Øjeblik.

Sædelighedsaffæren

Erstatter med Ansvaret

Nagen nævner sig sin Afslutning

Ansvaret

Den store Sædelighedsaffære har indledt sig og nævner sig sin Afslutning. Vi skal undersøge denne Sædelighedsaffære, som Ansvaret vil indlede sig.

Men Sædelighedsaffæren vil den store Sædelighedsaffære, som den store Sædelighedsaffære vil indlede sig sin Afslutning. Vi skal undersøge denne Sædelighedsaffære, som Ansvaret vil indlede sig.

Men Sædelighedsaffæren vil den store Sædelighedsaffære, som den store Sædelighedsaffære vil indlede sig sin Afslutning. Vi skal undersøge denne Sædelighedsaffære, som Ansvaret vil indlede sig.

Forhørene igaar.

Nagen nævner sig sin Afslutning

Stemmer Sagen

Den store Sædelighedsaffære vil den store Sædelighedsaffære, som den store Sædelighedsaffære vil indlede sig sin Afslutning. Vi skal undersøge denne Sædelighedsaffære, som Ansvaret vil indlede sig.

Overforret Carl Hansen.

Den store Sædelighedsaffære vil den store Sædelighedsaffære, som den store Sædelighedsaffære vil indlede sig sin Afslutning. Vi skal undersøge denne Sædelighedsaffære, som Ansvaret vil indlede sig.

Fra Aalborg

Den store Sædelighedsaffære vil den store Sædelighedsaffære, som den store Sædelighedsaffære vil indlede sig sin Afslutning. Vi skal undersøge denne Sædelighedsaffære, som Ansvaret vil indlede sig.

Politiken 25.11.1906

I sine artikler afviste Carl Hansen ikke, at han var homoseksuel. Han erklærede derimod åbent, at hans kønsdrift var rettet mod andre mænd. Denne kønsdrift beskrev han blandt andet som sin: ”psychopathologiske Karakteristik” (*Aftenbladet* 19.6.1907). Herved afslørede Carl Hansen, at han ligesom lægevidenskaben forstod sin homoseksualitet som en patologisk abnormitet. Dog slog han fast, at han altid havde formået at beherske sin kønsdrift og derfor intet strafbart havde begået. For at understrege den pointe brugte Carl Hansen en del plads i sine artikler på at beskrive sin livsførelse i årene op til udbruddet af Den store Sædelighedsdag. Han skrev blandt andet, at:

(...) min Tid og mine Kræfter, i den halve Snes Aar jeg har virket i Politietaten, har været taget usædvanligt stærkt i Brug. Skønt mine tjenstlige Forretninger har optaget 9 Timer daglig af min Tid, har jeg bl. a. i min knappe Fritid udført følgende større Arbejder: 1) I et Aar frekventeret Sprogkonservatoriet, hvorfra jeg har taget Translatørekseamen. 2) Skrevet en social Roman (”Spild”), paa hvilken jeg har arbejdet i 5 Aar. 3) Paa Bestilling fra Christiansens Forlag udarbejdet og omtrent fuldført ”Københavns Politi’s Historie”, der har krævet omfattende Kildestudier. 4) Foretaget omfattende Forarbejder (bl. a. taget Citater af flere Hundrede vanskeligt tilgængelige Værker) til et populær-videnskabeligt Arbejde om Homoseksualiteten (”Ecce Homo”). 5) I 5 Aar redigeret og næsten alene skrevet Bladet ”Politivennen”. 6) Ved egen Hjælp samlet, ordnet og installeret Kriminalmusæet. (*Aftenbladet* 18.6.1907)

Herefter spurgte Carl Hansen retorisk sine læsere, om de på den baggrund troede: ”det muligt, at man i knappe Fritimer kan udføre en saadan Mængde vanskeligt Aandsarbejde og dog ved Siden af være en udsvævende Vellystning” (*ibid.*).

I disse passager fremstillede Carl Hansen sig selv som en mand, der på trods af sin homoseksualitet på mange måder var en respektabel medborger. Ikke mindst fremhævelsen af hans personlige flid, selvbeherskelse og akademiske dannelse bidrog til det indtryk. I sin intensive fritidsbeskæftigelse med sprogeksemener, fag- og skønlitterær forfattervirksomhed, samt redaktør- og museumsarbejde kom han nærmest til at fremstå som en asekuel figur, der aldrig lod sin kønsdrift komme til udtryk. Denne fremstilling kan blandt andet forstås som et forsøg på at tilbagevise de koblinger mellem den homoseksuelle kønsdrift og det dekadente, det moralsk løsslupne, som *Middagspostens* og *Aftenbladets* artikler indeholdt. Den hævdede, at Carl Hansen besad en række prisværdige dyder, som holdt hans kønsdrift i ave.

Det er i den forbindelse værd at bemærke den rolle, som den akademiske dannelse spillede i Carl Hansens fremstilling af sig selv som en respektabel medborger. Som nævnt tidligere knyttede også *Middagspostens* redaktør, Johannes Hansen, den akademiske dannelse til den mandlige homoseksualitet. Dog bidrog denne kobling i redaktørens artikler til en tilsmudsning af arbejderklassens politiske fjender, det københavnske borgerskab og partiet Højre. I modsætning hertil fungerede den akademiske dannelse i Carl Hansens artikel som en måde at undgå den stigmatisering, han og andre homoseksuelle mænd var udsat for i de københavnske dagblade. På den måde tjente koblingen mellem akademisk dannelse og mandlig homoseksualitet tilsyneladende flere og højst forskellige formål i dagbladene.

AFSLUTNING

Som eksemplerne fra dagbladenes dækning af Den store Sædelighedssag viser, stod lægevidenskabens forståelse af den homoseksuelle mand som et seksuelt patologisk individ ikke alene i det danske samfund omkring år 1900. I dagbladene finder vi således eksempler på, at den homoseksuelle mand også blev knyttet til en række særlige samfundsklasser, til det dekadente, det kvindagtige, og til Orienten. Omvendt blev disse stigmatiserende fremstillinger også modsagt af enkelte homoseksuelle mænd, som i dagbladene fremstillede sig selv som dannede og respektable medborgere.

REFERENSER**KILDEMATERIALE**

LOVGIVNING

Dahl, Frantz 1902: *Almindelig borgerlig Straffelov af 10. Februar 1866*. 3. udg. København: Th. Linds Efterfølgeres Forlag.

"Midlertidig Lov om nogle Ændringer i Straffelovgivningen". *Lovtidende for Kongeriget Danmark for Aaret 1905*. København: J. H. Schultz Forlag.

Lægevidenskabelige og retsmedicinske publikationer

Geil, Christian 1893: "Læren om Psychopathia Sexualis og dens retsmedicinske Betydning". *Ugeskrift for Læger* 4(27).

Pontoppidan, Knud 1893: *Psychiatriske Forelæsninger og Studier. Anden Række*. København: Forlaget Th. Lind.

Pontoppidan, Knud 1907: *Retsmedicinske Forelæsninger og Studier. Første Række*. København: Gyldendal.

Tandem 1892: "Den kontrære Sexualfølelse: Fragmenter til Oplysning". *Bibliothek for Læger*.

Torp, Carl & Goll, August 1908: *Forhandlingerne paa Dansk Kriminalistforenings sjette Aarsmøde den 16-18 Oktober 1907*. København: Nordisk Forlag.

AVISER

Aftenbladet 1906-1907

Ekstrabladet 1906

Kristeligt Dagblad 1906

Middagsposten 1906

Politiken 1906

SEKUNDÆRLITTERATUR

Andreassen, Rikke & Henningsen, Anne Folke 2011: *Menneskeudstilling: Fremvisninger af eksotiske mennesker i Zoologisk Have og Tivoli*. København: Tiderne Skifter.

Bech, Henning & Lützen, Karin 1986: *Lyst eller nød? Kvinders og mænds homoseksualitet*. København.

Boone, Joseph Allen 2014: *The Homoerotics of Orientalism*. New York: Columbia University Press.

Dalsgaard, Jens Jørgen 1984: "Den homoseksuelle sædelighedsskandale i København 1906-07". Upubliceret Speciale. Aarhus: Aarhus Universitet.

Heede, Dag 2003: *Herman Bang: Mærkværdige læsninger, toogfirs tableauer*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.

Hvidt, Kristian 1990: *Det folkelige gennembrud og dets mænd, 1850-1900*. København: Gyldendal & Politiken.

Lützen, Karin 1986: *Hvad hjertet begærer: Kvinders kærlighed til kvinder*. København: Tiderne Skifter.

Pedersen, Merete Bøge 2002: "Mandens lyst – kvindens lod: Køn, seksualitet og lovgivning i det 19. århundrede". I Arnórsdóttir, Agnes A. & Krasilnikoff, Jens A. (red.) *Køn i historien*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag.

Petersen, Michael Nebeling 2012: *Somewhere over the Rainbow: Biopolitiske rekonfigurationer af den homoseksuelle figur*. Ph.d.-afhandling. København: Københavns Universitet.

Rerup, Lorenz 1989: *Tiden 1864-1914*. København: Gyldendal.

Rosen, Wilhelm von 1993: *Månens kulør: Studier i dansk bøssehistorie, 1628-1912*. København: Rhodos.

Rosen, Wilhelm von 2007: "Denmark 1866-1976: From Sodomy to Modernity". I Rydström, Jens & Mustola, Kati (red.) *Criminally Queer: Homosexuality and Criminal Law in Scandinavia 1842-1999*. Amsterdam: Aksant.

Said, Edward 1994/1979: *Orientalism*. New York: Vintage Books.

Søllinge, Jette D. & Thomsen, Niels 1989: *De danske aviser 1634-1989. Bind 2: 1848-1917*. Odense: Odense Universitetsforlag.

Winther, Jens 1970: "Mellem Højre og Venstre". I Koch-Olsen, Ib & Stybe, Svend Erik (red.) *Studerer gennem 150 år: Træk af Studenterforeningens historie 1820-1970*. København: Hassing.

NOTER

1. Bemærk, at den homoseksuelle kvinde kun i ringe grad var genstand for lægevidenskabens og samfundets opmærksomhed i årtierne omkring år 1900 (Bech & Lützen 1986:103; Lützen 1986:138-140). I artiklen indskrænker jeg mig til kun at beskæftige mig med periodens opfattelse af den homoseksuelle mand.
2. Seksuelle forhold mellem kvinder blev i et juridisk perspektiv ikke defineret som 'omgængelse mod naturen'. De var derimod 'uterlige forhold', som faldt uden for straffelovens paragraffer (Pedersen 2002:120).

BILLEMATERIALE

Billede på side 93 er et collage af artikeln fra *Politiken* 25.11.1906